

ΛΙΜΝΗ ΒΟΛΒΗ

Γεωμορφολογία

Η λίμνη Βόλβη δεσπόζει στο κέντρο του Δήμου και περιβάλλεται από αυτόν, εκτός από μικρό τμήμα της όχθης της μήκους 1.500 μέτρων στα βόρεια, που ανήκει στο Δήμο Λαγκαδά. Βρίσκεται στο νομό Θεσσαλονίκης ανατολικά από την πόλη της Θεσσαλονίκης σε απόσταση 35 χλμ. και 8 χλμ. δυτικά από την θάλασσα του Στρυμονικού κόλπου, στη λεκάνη της Μυγδονίας, στον Δήμο Βόλβης. Είναι διατεταγμένη σε σειρά

με την λίμνη Κορώνεια και σε απόσταση 11,5 χλμ. από αυτήν. Από τη βόρεια πλευρά της περνάει η νέα Εγνατία οδός (ενώ η παλιά διέτρεχε την νότια πλευρά της), και στα ανατολικά της ο Ρήχειος ποταμός, λειτουργεί και ως υπερχειλίση της λίμνης δια μέσω των στενών της Ρεντίνας προς τον Στρυμωνικό κόλπο. Πρόκειται για τη δεύτερη μεγαλύτερη φυσική λίμνη της Ελλάδας και η μεγαλύτερη της Μακεδονίας, με έκταση 68 τετ. χλμ. (έως 70,8 τετ. χλμ.) και μέγιστο βάθος τα 20-22 μέτρα. Το σχήμα της είναι επίμηκες με μέγιστο μήκος 19,5 χλμ. και πλάτος που ποικίλει από 2 χλμ. στο κεντρικό της τμήμα, 4 χλμ. στο ανατολικό και 5,5 στο δυτικό. Έχει περίμετρο ακρογραμμής 54,5 χλμ. και η επιφάνεια της στάθμης των υδάτων της βρίσκεται σε υπερθαλάσσιο ύψος 37 μέτρων. Είναι μεσοεύτροφη και διαυγής σε μεγάλο βάθος, με αρκετό οξυγόνο ακόμη και τους θερινούς μήνες. Τροφοδοτείται από πολυάριθμους χείμαρρους και ρυάκια και περιβάλλεται από καλλιεργήσιμη γη, λόφους, στενές ελώδεις ζώνες και καλαμώνες. Η λίμνη είναι βαθύτερη και με περισσότερο απότομες όχθες στη βόρεια όχθη και παρουσιάζει απομεινάρια παραλίμνιου δάσους.

Στα δυτικά, ο Δήμος καταλαμβάνει την ανατολική όχθη της λίμνης Κορώνειας, που αποτελεί μαζί με τη Βόλβη ενιαίο οικοσύστημα.

Ο Ρήχειος είναι ο κύριος ποταμός της περιοχής, μήκους μόλις 8,7 χιλιομέτρων, και συνδέει τη λίμνη Βόλβη με το Στρυμονικό κόλπο, στον οποίο και εκβάλλει. Η κοίτη του

είναι ρηχή και συντηρείται με τεχνητές εκβαθύνσεις, που γίνονται κατά καιρούς. Στο πέρασμά του διατρέχει την κοιλάδα των Μακεδονικών Τεμπών, μία περιοχή πυκνής δενδρώδους βλάστησης έκτασης 650 στρεμμάτων. Πέριξ της Βόλβης υπάρχουν και άλλοι μικροί χείμαρροι με κυριότερους τον Μπογδόνο, τα ρέματα του Μελισσοουργού και της Απολλωνίας. Η ροή τους παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις.

Ανάμεσα από τις λίμνες και νότια της λίμνης Βόλβης υπάρχουν εύφορες καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Στα βόρεια της Βόλβης κυριαρχούν παρόχθια τα όρη Βόλβης με μέγιστο υψόμετρο τα 659 μ.. Τα όρη αυτά μαζί με τα όρη Βερτίσκοκ και Κερδύλια σχηματίζουν μια αρκετά μεγάλη πεδιάδα στην περιοχή της Δ.Ε. Αρέθουσας.

Εδώ υπάρχουν οι αποξηραμένες λίμνες Μαυρούδα και Λάντζα πλησίον των οικισμών Μαυρούδας και Λίμνης αντίστοιχα. Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, η λίμνη Μαυρούδα έχει αναγεννηθεί από τα νερά του Βερτίσκου που καταλήγουν σε αυτή και έχει ήδη έκταση 1.200 στρεμμάτων και βάθος 3 μ. με νέους καλαμώνες και εκατοντάδες φτερωτούς επισκέπτες. Λίγο ανατολικότερα κυριαρχούν τα όρη Κερδύλια με μέγιστο υψόμετρο τα 1092 μέτρα.

Βιογεωγραφία

Στην περιοχή του Δήμου και πέριξ των λιμνών, βρίσκουν καταφύγιο πολλά είδη, που απειλούνται με εξαφάνιση, όπως ο τσίφτης (*Milvus migrans*), ο θαλασσαετός (*Haliaeetus albicilla*), ο γερακαετός (*Hieraaetus pennatus*), το τσακάλι (*Canis aureus*), η βίδα (*Lutra lutra*), ο λύκος (*Canis lupus*) και το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*)[6].

Στις όχθες της λίμνης Βόλβης φύονται αγριοκάλαμα, ψαθιά και βούρλα. Στα ρηχά νερά της λίμνης βρίσκουμε πλήθος βενθόφυτα και πλευστόφυτα. Έχουν καταγραφεί 336 είδη φυτών στο υδάτινο οικοσύστημα της περιοχής, μεταξύ των οποίων και τα απειλούμενα είδη νεροκάστανο και ποταμογείτονες.

Η λίμνη Βόλβη διαθέτει πλούσια πανίδα, που περιλαμβάνει 24 είδη ψαριών, μεταξύ των οποίων το ενδημικό ψάρι λυπαριά (*Alosa macedonica*)] που είναι ενδημικό της λίμνης και δεν συναντάται σε κανένα άλλο μέρος του κόσμου και τα ιδιαίτερα σπάνια ενδημικά υποείδη γέλαρτζα (*Chalcalburnus chalcoides*

macedonicus) και λακόψαρο (*Leuciscus cephalus macedonicus*), 19 αμφίβια και ερπετά και 34 είδη θηλαστικών, μεταξύ των οποίων η βίδα και δύο είδη νυχτερίδων (*Myotis bechsteini*, *Myotis blythi*). Η λίμνη προστατεύεται από ευρωπαϊκές και διεθνείς συνθήκες:

- Water biotope of Lakes Koronia - Volvi (Ramsar convention 1971)
- "Special Protected Area" (SPA, instruction 79/409 E.U.)
- "E.U.'s Area of Interest" (Instruction 92/43 E.U., Nature 2000- GR 1220001)
- "Protection of the Mediterranean sea from Pollution" (Barcelona Convention)
- "Maintenance of European Wild Life and Natural Land" (Bern Convention 1983)
- "Maintenance of Migrate Wild Species" (Bonn Convention)

Πιο εντυπωσιακό είναι το πλήθος της ορνιθοπανίδας με 248 είδη πουλιών (το 58% του συνολικού αριθμού της Ελλάδος) να έχουν καταγραφεί και 106 να φωλιάζουν εδώ. Η περιοχή είναι σημαντική για τα διαβατικά και διαχειμάζοντα υδρόβια είδη πτηνών. Στον υδροβιότοπο των δύο λιμνών διαχειμάζουν σε τακτική βάση πάνω από 20.000 πτηνά.

Στη νότια όχθη της λίμνης, βρίσκουμε το παραλίμνιο δάσος Απολλωνίας, το οποίο εμφανίζει εξαιρετικά σπάνια φυτοκοινωνία από σκλήθρα, πλατάνια, ασημόλευκες, ιτιές και λυγαριές και φιλοξενεί μεικτές αποικίες σταχτοτσικνιάδων και πελαργών. Το δάσος αυτό το οποίο εκτείνεται σε τρεις ορόφους αποτελεί καταφύγιο για τους δύο τελευταίους.

Ανατολικά και σε μικρή απόσταση από τη λίμνη Κορώνεια, στο Σχολάρι, βρίσκονται οι δύο Πλάτανοι του Σχολαρίου στα κλαδιά των οποίων κάθε χρόνο ζευγάρια ερωδιών φτιάχνουν τις φωλιές τους, φαινόμενο μοναδικό στον Ελληνικό χώρο.

Σχηματισμός

Η περιοχή αρχικά καλυπτόταν από την θάλασσα και η γέννηση της λίμνης Βόλβης προήρθε τεκτονικά. Η σημερινή γεωμορφολογία του χώρου διαμορφώθηκε πριν από 1.800.000 έτη (κατώτερο Πλειστόκαινο), όταν ρήγματα στην προ-μυγδονική λεκάνη προκάλεσαν τη βύθισή της. Κατ' αυτό τον τρόπο διακόπηκε η επικοινωνία της με τη θάλασσα και δημιουργήθηκε μια μεγάλη λίμνη, η λίμνη της Μυγδονίας. Οι τεκτονικές διεργασίες συνεχίστηκαν διοχετεύοντας πολλά από τα νερά της στον Στρυμονικό κόλπο. Όσα από αυτά έμειναν, περιορίστηκαν στα βαθύτερα σημεία της λεκάνης σχηματίζοντας τις δύο μικρότερες λίμνες, την Κορώνεια και την Βόλβη.

Αποτέλεσμα του γεωτεκτονικού αυτού ρήγματος είναι η λίμνη να διαθέτει στο εσωτερικό της πάρα πολλές πηγές, θερμές πηγές, εκ των οποίων μία μεγάλη ακριβώς

στη νότια όχθη της, και στο σημείο που σήμερα λειτουργούν τα θειούχα θερμά Λουτρά της Νέας Απολλωνίας. Ένεκα των πηγών αυτών η στάθμη της δεν πέφτει ποτέ (υπερχείλιση του Ρηχείου ποταμού), κάποιες φορές μάλιστα, με πολλές βροχές ή πολλά χιόνια, η στάθμη της ανεβαίνει σε σχέση με την πραγματική επικίνδυνα, όπως πρόσφατα, τον χειμώνα του 2015, που ξεπέρασε η άνοδός της και τα 2,0 μέτρα!

Λόγω και πάλι αυτής της γεωτεκτονικής μορφής της, η λίμνη είναι γενέτειρα σεισμών μικρών και μεγάλων, με αποτέλεσμα μικροσεισμοί που δεν τους πιάνει η ανθρώπινη αίσθηση, να γίνονται καθημερινώς. Ένας τέτοιος μεγάλος σεισμός το 1978 με επίκεντρο την λίμνη, 6,5 ρίχτερ, δοκίμασε σκληρά την Θεσσαλονίκη

Ονομασία

Σύμφωνα με τη μυθολογική παράδοση, η Βόλβη ήταν Νύμφη, κόρη του Ωκεανού και της Τηθύος, που ζούσε στα νερά της λίμνης, την οποία και προστάτευε. Σύμφωνα με τον Αθήναιο, απέκτησε με τον Ηρακλή έναν γιό, τον Όλυνθο. Από αυτήν την Νύμφη πήρε το όνομά της η λίμνη Βόλβη, η οποία αναφέρεται από το Στράβωνα. Ο Ξενοφών την αναφέρει με το όνομα Βολυκή. Ο Αισχύλος στην τραγωδία Πέρσαι αναφέρει τη λίμνη Βόλβη στην περιγραφή της πορείας που ακολούθησαν οι ηττημένοι Πέρσες: « ἔς τε Μακεδόνων χώραν ἀφικόμεσθ', ἐπ' Ἀξιοῦ πόρον, Βόλβης θ' ἔλειον δόνακα, Πάγγαιόν τ' ὄρος » («φτάσαμε στη Μακεδονία, στον Αξιό, και στους βάλτους και τις καλαμιές της Βόλβης και στο Παγγαίο όρος»).

Ιστορία

Αρχαία ιστορία

Η κατοίκηση του ανθρώπου στην περιοχή αρχίζει από την απαρχή της ιστορίας του ανθρώπινου είδους με συνεχή κατοίκηση που φτάνει έως τις μέρες μας. Οι αρχαιολογικές ανασκαφές στην περιοχή πέριξ της λίμνης έχουν αποκαλύψει ίχνη συνεχούς κατοίκησης από τη Νεότερη και Ύστερη Νεολιθική εποχή. Προϊστορικοί οικισμοί έχουν ανακαλυφθεί στο Στίβο και στην περιοχή Τούμπα Λουκά του Προφήτη. Η περιοχή της λίμνης, πλούσια σε φυσικούς πόρους (γεωργία, κτηνοτροφία, χρυσό, χαλκό) αποτελούσε κατά τους αιώνες μια περιοχή που επιθυμούσαν πολύ να την έχουν στην κατοχή τους, Πέρσες, Ίωνες, Αθηναίοι, Σπαρτιάτες, Χαλκιδείς, Φοίνικες. Τελικά οι κάτοικοι που ήταν θρακικό φύλο (Μύγδονες) κατακτήθηκε από τους Μακεδόνες την περίοδο της βασιλείας του Αμύντα Α' (540-498 π.Χ). Σύμφωνα με το Στράβωνα, Βορειοδυτικότερα, στην περιοχή της σημερινής Αρέθουσας, κατοικούσε το θρακικό φύλο των Βισαλτών, το οποίο περιήλθε υπό την εξουσία των Μακεδόνων το 479 π.Χ.. Στην μετέπειτα εποχή οι κάτοικοι ενώθηκαν με τους Μακεδόνες και ακολούθησαν την ιστορία της Μακεδονίας, διατηρώντας όμως πάντα την παράδοση τους.

Η Απολλωνία ιδρύθηκε το 432 π.Χ. από το βασιλιά της Μακεδονίας Περδίκκα Β΄, ο οποίος εγκατέστησε εκεί αποίκους Χαλκιδείς, για να αποφύγουν τις συνέπειες της αποστασίας τους από την αθηναϊκή συμμαχία. Η Απολλωνία αναδείχθηκε σύντομα σε οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο της περιοχής. Το 360 π.Χ. αναφέρεται σαν αυτόνομη πόλη. Την εποχή του

Φιλίππου Β΄ και του Μεγάλου Αλεξάνδρου είναι σημαντική στρατιωτική και διοικητική έδρα. Το 187 π.Χ. η πόλη αποκτά το δικαίωμα να κόβει χάλκινα νομίσματα.

Η πόλη φέρεται να περικλειόταν από τους δύο ποταμούς της αρχαιότητας (και σημερινούς χειμάρρους) Αμμίτη και Ολυνθιακό, που σύμφωνα με τον αρχαιολόγο Νικόλαο Μουτσόπουλο αποτελούσε φυσική οχύρωση του οικισμού. Ο Καθηγητής εντοπίζει την αρχαία πόλη στη θέση Μπουντρούμια, κοντά στη Νέα Απολλωνία, ενώ στη θέση του σημερινού οικισμού της Απολλωνίας προσδιορίζει την ύπαρξη της *mutatio Arollonia*, σταθμού αλλαγής ίππων και ξεκούρασης των διερχομένων της Εγνατίας Οδού. Η Απολλωνία αναφέρεται στις Πράξεις των Αποστόλων, ως σημείο διάβασης του Αποστόλου Παύλου, καθώς κατευθυνόταν προς τη Θεσσαλονίκη.

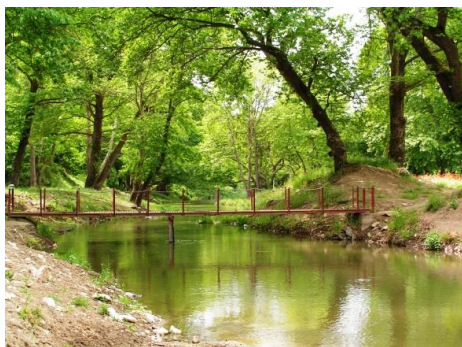
Ο Στράβων αναφέρει ότι τα Λουτρά Βόλβης οικίστηκαν από το Φίλιππο τον Α΄, βασιλιά της Μακεδονίας (640-602 π.Χ.). Ο Ησύχιος τα αναφέρει με την ονομασία "Ηράκλεια Λουτρά", ενώ στα Στενά της Ρεντίνας φέρεται να λειτουργούσε η Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτέλη με το Μεγάλο Αλέξανδρο μεταξύ των μαθητών του. Η περιοχή του Στρυμονικού κόλπου αναφέρεται από τον Ηρόδοτο με την ονομασία "Συλέως πεδίων", όνομασία που παραπέμπει στο μύθο, κατά τον οποίον ο Ηρακλής σκότωσε τον Συλέα, κακότροπο γεωκτήμονα, ο οποίος παρεμπόδιζε τους διαβάτες και τους ανάγκαζε να εργάζονται στα χωράφια του.

Η Αρέθουσα κατοικήθηκε τον 7ο αιώνα από Χαλκιδείς αποίκους. Αργότερα, ο Περικλής έστειλε 2.000 Αθηναίους εποίκους, για να εκμεταλλευτούν την άφθονη ξυλεία και τα μεταλλεύματα της περιοχής. Η περιοχή ήταν γνωστή ως κυνηγετικό θέρετρο των Μακεδόνων βασιλέων ήδη από τον 5ο αιώνα π.Χ. Εδώ βρήκε τραγικό θάνατο ο ποιητής Ευριπίδης το 406 π.Χ., όταν κατά τη διάρκεια της φιλοξενίας του από το βασιλιά της Μακεδονίας Αρχέλαο, σ' ένα κυνήγι που διοργανώθηκε προς τιμήν του, ο ποιητής κατασπαράχθηκε από τα σκυλιά και θάφτηκε με τιμές στην περιοχή[24]. Στις αρχές του 4ου αιώνα, η πόλη συνδέθηκε με την Αθηναϊκή Συμμαχία. Έχασε την αυτονομία της, όταν κυριεύθηκε από το Φίλιππο Β΄. Κατά τα πρωτοχριστιανικά χρόνια, αποτέλεσε έδρα επισκοπής. Γνωστός είναι ο επίσκοπος της πόλης ιερομάρτυρας Μάρκος. Ο αρχαίος οικισμός έχει ανακαλυφθεί νοτιότερα από το σημερινό οικισμό της Αρέθουσας, κοντά στη σημερινή Ρεντίνα.

Ο Ηρόδοτος εξιστορεί τη διέλευση του Ξέρξη από το Στρυμονικό κόλπο, το 480 π.Χ., καθώς προέλαυσε με τα στρατεύματά του προς τον Άθωνα, ενώ ο Θουκυδίδης αναφέρει ότι κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου, ο στρατηγός Βρασίδης κατευθυνόμενος προς κατάκτηση της Αμφίπολης, πέρασε από την πόλη Βορμίσκος στο σημείο όπου η λίμνη Βόλβη εκβάλλει στη θάλασσα, πιθανότατα δηλαδή στα Βρασνά.

Η Αρχαία Εγνατία Οδός διερχόταν νότια από τις λίμνες Κορώνεια και Βόλβη, διέσχιζε τα Στενά της Ρεντίνας και περνώντας από τις βόρειες ακτές του Στρυμονικού Κόλπου ανηφόριζε προς το Παγγαίο από τα Κερδύλια. Η Εγνατία φαίνεται ότι χρησιμοποιείτο καθ' όλη τη διάρκεια της Βυζαντινής περιόδου. Στο "Δρομολόγιο του Αντωνίνου" αναφέρεται, ότι στην περιοχή υπήρχαν οι εξής σταθμοί αλλαγής ίππων (mutationes): η mutatio Pennana δέκα ρωμαϊκά μίλια (14-15 χλμ.) δυτικά της Αμφίπολης, η mutatio του Ευριπίδη -προς τιμήν του Ευριπίδη που θάφτηκε στην γειτονική αρχαία Αρέθουσα-, 10 μίλια δυτικότερα, πιθανόν κοντά στη Ρεντίνα, το όνομα της οποίας παραπέμπει σε σταθμό, η mutatio της Απολλωνίας 11 μίλια στα δυτικά και η mutatio Heracleustibus άλλα 11 μίλια δυτικά κοντά στο Στίβος.

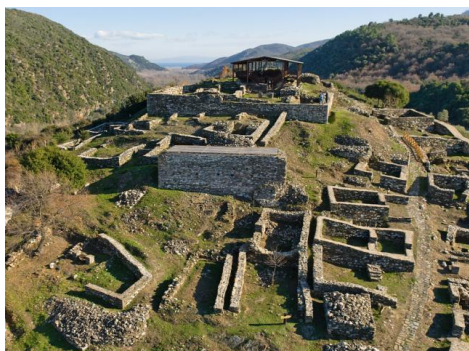
Βυζάντιο και Τουρκοκρατία

Ο Προκόπιος αναφέρει την ύπαρξη κάστρου του Ιουστινιανού με το όνομα Βόλβος στην περιοχή, ερείπια του οποίου εμφανίζονται στην περιοχή της Μικρής Βόλβης στην όχθη της λίμνης, όταν τα νερά της αποτραβιούνται. Την ίδια εποχή οικοδομείται στην τοποθεσία Καλέδες της Ασπροβάλτας κάστρο για τον οπτικό έλεγχο της Εγνατίας και του Στρυμονικού κόλπου.

Τον 6ο αιώνα, ο Βελισσάριος έχτισε στη Ρεντίνα το Αρτεμίσιο κάστρο με ισχυρή οχύρωση του τείχους στη θέση φρουρίου των ρωμαϊκών χρόνων. Από τότε και μέχρι πρόσφατα, το φρούριο αυτό ήλεγχε την πορεία της αρχαίας Εγνατίας Οδού μέσω της κοιλάδας του Ρήχειου ποταμού και συνεπώς την κίνηση εμπορευμάτων και στρατευμάτων μεταξύ Θεσσαλονίκης και Κωνσταντινούπολης.

Από τις αρχές του 7ου αιώνα, με την κάθοδο των σκλαβήνων στην Μακεδονία, το σλαβικό φύλο Ρυγχίνοι εγκαθίσταται στην περιοχή κοντά στη Ρεντίνα. Οι Ρυγχίνοι είχαν δικό τους άρχοντα (ρήγα), ήταν όμως υποχρεωμένοι να πληρώνουν φόρο στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Για το λόγο αυτό συχνά επαναστατούσαν αλλά ανεπιτυχώς. Σταδιακά, οι Ρυγχίνοι ελκίστηκαν από τον Βυζαντινό πολιτισμό, εκχριστιανίστηκαν και εντάχθηκαν στη βυζαντινή κοινωνία.

Κατά τον 9ο αιώνα, αναφέρεται η ύπαρξη βυζαντινής επαρχίας με έδρα τα Στεφανινά. Στα μέσα περίπου του 10ου αιώνα η επισκοπική έδρα της Λητής μεταφέρεται στη Ρεντίνα και μετονομάζεται σε επισκοπή Λητής και Ρεντίνης. Τότε, ο οικισμός εντός του Αρτεμισίου επαναδραστηριοποιείται, όπως επιβεβαιώνεται και από την ανίδρυση της βασιλικής στην ακρόπολη του οικισμού, πύργων και κινστερνών. Εδώ υπήρχαν πάνω από 400 σπίτια, εκ των οποίων πολλά διώροφα, εργαστήρια και ισχυρές συντεχνίες, με πιο δυνατές αυτές των σιδεράδων και των αγγειοπλαστών. Η Ρεντίνα εκτός από σπουδαίο φρούριο αποτέλεσε και ένα μεγάλο εμπορικό κέντρο, αφού βρισκόταν ακριβώς πάνω στον κεντρικό δρόμο Θεσσαλονίκης-Κωνσταντινούπολης.

Το 1204, η περιοχή καταλαμβάνεται από τους Φράγκους και προσαρτάται στο Λατινικό Βασίλειο της Θεσσαλονίκης. Το 1221, ο Δεσπότης της Ηπείρου Θεόδωρος Κομνηνός Δούκας καταλαμβάνει την περιοχή και μεταφέρει την έδρα του στη Θεσσαλονίκη. Το 1242, ο Αυτοκράτορας της Νίκαιας Ιωάννης Γ΄ Δούκας Βατάτζης στην πορεία του προς τη Θεσσαλονίκη κατέλαβε το κάστρο της Ρεντίνας και την γύρω περιοχή, εντάσσοντάς την στην Αυτοκρατορία της Νίκαιας.

Το 1261, οι Ρωμιοί ανακαταλαμβάνουν την Κωνσταντινούπολη και αναβιώνουν τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Τον 14ο αιώνα με την αναγέννηση των Παλαιολόγων, η Ρεντίνα γίνεται έδρα του Καπετανικού της Ρεντίνας. Τότε χτίστηκε και ο σταυροειδής ναός, που σώζεται μέχρι σήμερα. Στο κάστρο, φέρεται να λειτουργούσε φρυκτωρία για τη μετάδοση οπτικών μηνυμάτων από την Κωνσταντινούπολη στη Θεσσαλονίκη. Στους υστεροβυζαντινούς χρόνους, πολλοί οικισμοί της περιοχής αναφέρονται ως αγιορείτικα μετόχια, μεταξύ των οποίων ο Μελισουργός, η Κοκκαλού, η Ασπροβάλτα και τα Στεφανινά.

Το 1345, ο τσάρος της Σερβίας Στέφανος Ούρεσης Δουσάν καταλαμβάνει για λίγα χρόνια την περιοχή και την εντάσσει στο βασίλειό του που μετονομάστηκε σε "Αυτοκρατορία Σερβίας και Ρωμανίας". Το 1371, μετά την ήττα των Σέρβων στο Τσίρμεν του Έβρου, η περιοχή ανακαταλαμβάνεται από τους Βυζαντινούς, για να πέσει στα χέρια των Τούρκων το 1383 με την κατάληψη των Σερρών και την έναρξη της πολιορκίας της Θεσσαλονίκης. Η χρονιά αυτή είναι ορόσημο, καθώς σηματοδοτεί την αρχή της Τουρκοκρατίας στην περιοχή, που διήρκεσε περίπου 500 χρόνια (με εξαίρεση τα έτη 1402-1423, που η νότια της λίμνης περιοχής επανήλθε σε βυζαντινή κυριαρχία).

Κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας, στην περιοχή εγκαθίστανται νομάδες Τουρκομάνοι Γιουρούκοι, οι οποίοι ίδρυσαν πολλούς οικισμούς. Οι τουρκικές αρχές ήταν γενικά

ανεκτικές με τον υπόδουλο ελληνικό πληθυσμό, ο οποίος όμως αντιμετώπιζε συχνά προβλήματα από τις επιδρομές των Γιουρούκων, γεγονός που μαρτυρείται από σουλτανικό φερμάνι του 1695. Οι Έλληνες κάτοικοι βόρεια της λίμνης ασπάστηκαν σταδιακά τη σλαβόφωνη μακεδονική διάλεκτο, ενώ οι κάτοικοι στα νότια παρέμειναν Ελληνόφωνοι, όπως και το σύνολο

των κατοίκων της Χαλκιδικής.

Η περιοχή νότια της λίμνης Βόλβης υπαγόταν στην επαρχία (ναχιγιέ) της Παζαρούδας, η οποία περιελάμβανε τα Ζερβοχώρια, τη βόρεια Χαλκιδική και τη Σιθωνία. Παζαρούδα ονομαζόταν η Απολλωνία, λόγω του μεγάλου παζαριού, που γινόταν εκεί μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα, και συγκέντρωνε γύρω στους 10.000 ανθρώπους. Σημαντικό μουσουλμανικό κέντρο αποτέλεσαν επίσης τα Μπεσίκια (η Μικρή και Μεγάλη Βόλβη), όπου ο Εβλιγιά Τσελεμπί αναφέρει ότι υπήρχαν τζαμί, ιεροδιδασκτήριο, γραμματοδιδασκαλείο, λουτρό, καραβάν σαράι, χάνι, αγορά, έδρα ιεροδίκη και αρχηγού γενιτσάρων. Η σπουδαιότητα των οικισμών αυτών οφειλόταν στο γεγονός, ότι από εδώ περνούσε ένας από τους σημαντικότερους δρόμους των τουρκοκρατούμενων Βαλκανίων, ο οποίος συνέδεε το Μοναστήρι με τη Θεσσαλονίκη, την Καβάλα και την Κωνσταντινούπολη.

Στις αρχές του 17ου αιώνα, κλέφτες και ληστές του βουνού εγκαθίστανται στην εγκαταλελειμμένη πόλη της Ρεντίνας και γίνονται ο φόβος της περιοχής. Λέγεται μάλιστα, πως όταν, εν όψει της εκστρατείας για την κατάληψη της Βαγδάτης το 1638, ο σουλτάνος Μουράτ Δ΄ ζήτησε Εβραίους πολεμιστές από τη Θεσσαλονίκη, 8.000 Εβραίοι ξεκίνησαν αρματωμένοι για την Κωνσταντινούπολη, ώστε να ενταχθούν στο στρατό του σουλτάνου. Όταν όμως έμαθαν ότι στα στενά της Ρεντίνας παρεπιδημούσαν ληστές, οι πολεμιστές φοβήθηκαν, σταμάτησαν στις όχθες της λίμνης και έστειλαν αγγελιοφόρο στη Θεσσαλονίκη, ζητώντας να έρθουν γενίτσαροι να καθαρίσουν τα Στενά. Ο πασάς της Θεσσαλονίκης όμως αντ' αυτού ενημέρωσε το σουλτάνο για την "άφοβη ανδρεία" των Εβραίων πολεμιστών, με αποτέλεσμα ο Σουλτάνος να τους αποπέμψει και το εκστρατευτικό σώμα να επιστρέψει άπραγο στη Θεσσαλονίκη. Η λύμη της περιοχής από τους ληστές συνέχισε για πολλά χρόνια. Το 1706, πέρασε από εδώ ο Γάλλος ιεραπόστολος Pere Braconnier πέρασε και άκουσε τους πάντες να αποκαλούν τα Στενά της Ρεντίνας "Κοιλιάδα των Κλεφταράδων".

Κατά τον 18ο αιώνα, οι οικισμοί Σταυρός και Μόδι συγκροτούν μαζί με άλλους οικισμούς της βόρειας Χαλκιδικής τα Μαντεμοχώρια, των οποίων οι κάτοικοι εργάζονταν ως μεταλλωρύχοι στα μεταλλεία Ολυμπιάδας-Στρατωνίου.

Το 1775 τα Μαντεμοχώρια συνέπηξαν συνεταιρισμό και αιτήθηκαν από την Πύλη να τους παραχωρηθεί η κοινοτική εκμετάλλευση των μεταλλείων, με αντάλλαγμα την υποχρέωση να καταβάλλουν ως φόρο ένα μέρος από την παραγωγή τους. Έτσι, τα χωριά αυτά απέκτησαν μια σχετική αυτονομία, υπαγόμενα απευθείας στο Σουλτάνο.

Με την Ελληνική Επανάσταση του 1821 και τον ξεσηκωμό των κατοίκων της Χαλκιδικής, ο Εμμανουήλ Παπάς κατέλαβε την περιοχή από τα Στενά της Ρεντίνας μέχρι και τη Νέα Απολλωνία, για να αντιμετωπίσει τα επελαύνοντα τουρκικά στρατεύματα. Εναντίον του στάλθηκε ο Μπαϊράμ Πασάς με ισχυρές δυνάμεις, που αποδεκάτισαν

τους Έλληνες επαναστάτες κατά τη μάχη του Εγρή Μπουτζάκ (στη Νέα Απολλωνία), κατέστρεψαν πλήθος οικισμών της περιοχής νότια των λιμνών και εξολόθρευσαν τους Έλληνες κατοίκους τους. Στα ίδια Στενά, συγκεντρώθηκαν Μακεδόνες πολεμιστές το 1828 για να ανακόψουν την πορεία των οθωμανικών στρατευμάτων, που βάδιζαν προς τη Νότια Ελλάδα για να καταστείλουν την επανάσταση. Σημαντικοί αγωνιστές, των οποίων σώζονται τα ονόματα, ήταν οι Αναστάσιος (Τάσιος) Κωνσταντίνου και Γεώργιος Χρήστου από το Στίβο, ο Παναγιώτης Κυριάκου από το Νικομηδινό, οι Αθανάσιος Ευαγγέλου και Γεώργιος Κωνσταντίνου από την Απολλωνία, ο Στέφανος Ευθυμίου από το Μελισσουργό και ο αξιωματικός και πληρεξούσιος Δημήτριος Κοκκαλιώτης που πήρε μέρος στην Γ' Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου.

Η ίδρυση της αυτόνομης βουλγαρικής Εξαρχίας το 1870 αποτέλεσε την έναρξη προπαγανδιστικών κινητοποιήσεων στη σλαβόφωνη περιοχή βόρεια της λίμνης Βόλβη. Στο πλαίσιο αυτό, η λειτουργία της Εκκλησίας και του σχολείου είναι καθοριστική για την τόνωση της ελληνικής εθνικής συνείδησης, γλώσσας και ιδεολογίας των κατοίκων και την καλλιέργεια του πνεύματος αντίστασης. Σε ολόκληρη την περιοχή ιδρύονται σχολεία, με την οικονομική στήριξη της τοπικής κοινωνίας και την ενίσχυση της εκπαιδευτικής του δραστηριότητας από φιλολογικά σωματεία. Το πρώτο σχολείο χτίστηκε στον Προφήτη το 1870. Έτσι, σύντομα οι κάτοικοι ανέκτησαν τη χρήση της ελληνικής γλώσσας.

Κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα 1904-1908, κάτοικοι από τον Προφήτη συμμετείχαν ενεργά στον αγώνα, στην υπηρεσία του Καπετάν Ράμναλη από το χωριό Ραμνά του Κιλκίς, μεταφέροντας μηνύματα, τροφοδοτώντας τα στρατιωτικά σώματα και κρύβοντας όπλα.